

מעדני כהן

משיעוריו של הגאון רבי נפתלי הכהן קופשיץ שליט"א

גליון 17

חנוכה תש"פ

בענין אם יש לדלג על הנסים בברכת המזון כדי להדליק את הנרות בזמן

ואי נימא דכל שהוא באמצע ברכת המזון הוי כעוסק במצוה א"כ לכאורה אפי' אם על ידי שיאמר על הנסים יפסיד לגמרי מצות הדלקת נר חנוכה נמי נימא שלא ידלג מלומר על הנסים משום שהוא עוסק במצוה וצ"ע.

וכיוצא בו כתוב בארחות רבינו שישאלו למרן החזו"א אם לדלג שים שלום ולומר שלום רב במנחה בשביל לומר קדושה, או לדלג על בספר חיים כדי לומר קדושה, ואמר שאין עושים רווחים בתפלה, ונראה דכיון שהוא עוסק במצוות תפלה ופטור מלומר קדושה ולכן יאמר התפלה בשלימות, ואע"פ דבברכת ק"ש מפסיקים לקדושה ולא אמרין שהוא עוסק במצוה נראה כמו שכתבו התוס' דלא גרע משואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד שכל שהוא בזיון לשואלו בשלום אם לא יענה לו או שאם לא ישאל לו לשלום הוא בזיון הרי הוא מפסיק, והכי נמי מפסיק לקדושה וכיוצא בו באמצע ברכות ק"ש, אבל בתפלה שאי"צ להפסיק אין בזה בזיון ולכן הדר דינא דהוי עוסק במצוה.

והעירוי שהרי לשיטת רש"י גם באמצע תפלה מפסיק כדי לכוון לשמוע קדושה וקדיש להיות שומע כעונה ולא אמרין שהוא עוסק במצוה ופטור מקדושה ואפשר דכל שאפשר לכוון בשומע כעונה שוב אם אינו מכוון לשמוע הרי הוא כבזיון וכמו שמפסיק באמצע ברכות ק"ש בדיבור הכי נמי מפסיק באמצע תפלה בכוונה של שומע כעונה.

וכן תמהתי על מה שכתב במ"ב סימן רס"ח בבה"ל דהמתפלל בלחש ימהר לסיים תפלתו כדי שיאמר ויכולו עם הקהל ובחזון איש או"ח סימן ל"ח י' כתב שאין ראוי לקצר עבור זה יעו"ש ולכאורה הרי הוא עוסק במצוה ופטור מן המצוה ולמה יקצר בשביל לומר ויכולו וצ"ע.

יבואר אם יש לו אפשרות או לומר הלל או להדליק נר חנוכה איזה הם עדיף

והנה בחכמת שלמה הסתפק אם מי שנמצא בבית האסורים ויש לו אפשרות או לומר הלל או להדליק נר חנוכה איזה מהם עדיף, וכתב בספרו קהלת יעקב על חנוכה שהלל עדיף שהרי אמרו בגמ' מאי חנוכה ואמרו לשנה אחרת עשאו ימים טובים בהלל והודאה וחזוין דעיקרה של חנוכה הוא אמירת הלל וחשיב יותר מהדלקת נר חנוכה, ואע"פ שהדלקת נרות הוא פרסומי ניסא ומוכר כסותו אבל נראה דגם הלל הוא פרסומי ניסא כמו שאמרו בגמ' ברכות דף י"ד וא"כ מעלתו שוה לנר חנוכה וכיון שאמרו עשאו ימים טובים בהלל והודאה א"כ הוא עיקרו של חנוכה וחשיב טפי.

אכן נראה דלמשנ"ת בדעת הרמב"ם דפירש עשאו ימים טובים בהלל והודאה היינו הדלקת הנרות על פתחי הבתים כדי לגלות ולהראות את הנס וא"כ עיקרה של חנוכה הוא גם הדלקת נר חנוכה שהרי כן פירש מה שאמרו בגמ' הודאה שהוא נר חנוכה וא"כ אין להעדיף הלל על הדלקת הנר.

ובאמת גם למש"כ החכמת שלמה קשה דא"כ גם הזכרת על הנסים בהודאה גם היא חשוב יותר מהדלקת נר חנוכה שהרי עיקרו נקבע להלל והודאה והוא פלא וצ"ע.

בענין זריזים מקדימים למצוות ומצוה בו יותר מבשלוחו הי מנייה עדיף

והנה בספק זה יש להסתפק בכל המצוות ולא דוקא בנר חנוכה והוא אם זריזין עדיף על מצוה בו יותר מבשלוחו או לא, והנה כבר נסתפק בזה הפמ"ג בס' תרכ"ה בא"א סק"א במש"כ הרמ"א שנהגין להתחיל בבניית הסוכה במוצאי יו"כ והוא חלש מהצום האם עדיף שיתחיל לבנות הסוכה ע"י שליח משום זריזין, או שימתין למחר ויעשה ע"י עצמו דמצוה בו יותר מבשלוחו ונשאר בספק, וכן החיי אדם כלל ס"ה סעי' ז' נסתפק בהידור מצוה ומצוה בו יותר מבשלוחו מי עדיף, לענין מצות כתיבת ס"ת האם עדיף לכתוב ס"ת ע"י שליח ויהיה הכתב מהודר או שיכתוב ע"י עצמו ולא יהיה מהודר ונשאר בספק.

שמעתי מו"ה אחד שליט"א להסתפק במי שבירך ברכת המזון באחד מימי חנוכה וכבר נתאחרה השעה והגיע עת הדלקת הנרות, ואם יאמר על הנסים בברכה"מ יתאחר תחלת זמן ההדלקה, והרי כתב הרמב"ם פרק ד' מהלכות מגילה וחנוכה הלכה ה' וז"ל אין מדליקין נרות חנוכה קודם שתשקע החמה אלא עם שקיעתה לא מאחרין ולא מקדימין, וכ"כ בשו"ע סימן תרע"ב ס"א, והרי אמרו בגמ' שבת דף כ"ד לענין הזכרת על הנסים בברכת המזון אינו מוזכר ואם רצה להזכיר מוזכר בהודאה, ומשמע דאינו חייב להזכיר על הנסים בברכה"מ, אלא רשות, וכן כתב במג"א סימן קפ"ח בסופו, וכ"כ בסימן קפ"ח ס"ק י"ג, וא"כ מסתבר שידלג ולא יאמר על הנסים בברכת המזון שאינו אלא רשות כדי שידליק בתחלת זמנו כמו שכתב הרמב"ם שהוא מדינא דגמ' שאמרו ובלבד שלא יקדים ולא יאחר ופירשו הרמב"ם לענין הדלקת נר חנוכה.

יבואר האם תלוי אם הזכרת על הנסים הוא חלק מברכת המזון או דין בפני עצמו

ובאמת לשיטת הרמב"ם שכתב דאין מאחרין בהדלקת נר חנוכה הרי כתב הרמב"ם דין מוזכרין על הנסים בברכת המזון ולא כתב שהוא רשות שכתב בפ"ב הל' ברכות ה"ו וז"ל בחנוכה ובפורים מוסיף באמצע ברכת הארץ על הנסים כדרך שמוסיף בתפלה, עכ"ל, ומבואר מדבריו שחייב אמירת על הנסים בברכת המזון הוא כשאר הזכרות של שאר המועדים, ובלחם משנה שם כתב שהרמב"ם פסק כהירושלמי שהזכרת על הנסים בברכת המזון חיובא הוא, וא"כ הרמב"ם לשיטתו דס"ל דאין מאחרין ס"ל דאמירת על הנסים בברכת המזון חיובא הוא וא"כ לדידה אין לדלג מלומר על הנסים בברכה"מ כדי שיוכל להדליק בזמנה, אבל לדידן דקו"ל כהרמב"ם שאין מאחרין מלהדליק נר חנוכה כמש"כ השו"ע סימן תרע"ב, ואפ"ה כתב המגן אברהם שהזכרת על הנסים בברכה"מ אינו אלא רשות א"כ יש לומר שידלג על הנסים כדי להדליק בזמנו שהוא חיוב גמור, דכשנאמר מלהדליק מפסיד חלק מזמן המצוה.

והנה לכאורה נראה דאי נימא שהזכרת על הנסים בברכה"מ הוא משום הזכרת מעין המאורע א"כ אפי' אי נימא דאינה אלא רשות, מכל מקום הוא חלק מברכה"מ ולכתחלה אומרו בהודאה שהוא שלימות בברכה"מ, א"כ דינו כעוסק במצוה ופטור מן המצוה, שהרי עוסק במצוות ברכת המזון ופטור עתה משאר המצוות וכל שיש שלימות בברכתו באמירת על הנסים בברכה"מ, אין מודלג מלומר על הנסים בשביל הדלקת נר חנוכה בזמנה, משום שהוא עוסק במצוה ופטור מן המצוה.

אבל לרש"י דס"ל שאמירת על הנסים הוא מחויבי ההודאה וממצוות היום דחנוכה, ואינו מחויבי ברכת המזון, ולדידה לכאורה לא יאמר על הנסים בברכת המזון משום שאינו אלא רשות, כדי שידליק בזמנו שהוא חיוב גמור, ובה הרי אינו חשוב עוסק במצוה שאינו ממצוות ברכת המזון אלא חיוב חדש של הודאה רק שקבעוהו בברכת המזון, וכל שיש עליו חיוב גמור להדליק בזמנו מסתבר שידלג על אמירת על הנסים כדי לקיים חיובו להדליק בזמנו.

הן אמת שיש מקום לומר שגם לרש"י שהוא מחויבי החנוכה כאמירת הלל והדלקת נרות מכל מקום הוא שייך לברכת המזון והוא גם שלימות בברכת המזון ולכן גם לדידה יש לומר שהוא חשוב כעוסק במצוה ופטור מהדלקת נרות וצ"ע.

נשאלתי באחד הנמצא רחוק מביתו בזמן הדלקת נר חנוכה ואינו יכול להדליק בעצמו האם עדיף שידליק ע"י שליח בזמן ההדלקה או שידליק בעצמו שלא בזמן ההדלקה כשיגיע לביתו.

¹ וכל זה אין להסתפק אם מפסיד זמן ההדלקה לכמה ראשונים ואין הספק אלא להראשונים דס"ל שבזמננו מדליקין לתחלה אחר הזמן או בשעת הסכנה.

יבואר דמשום ברוב עם הדרת מלך עדיף שיצא הברכה מאחר מאשר יברך בעצמו

והנה אמרין בברכות נ"ג ע"א ת"ר היו יושבין בבית המדרש והביאו אור לפניהם בש"א כל אחד ואחד מברך לעצמו ובה"א אחד מברך לכולן משום שנאמר ברוב עם הדרת מלך וכו' אלא ב"ש מאי טעמא משום ביטול בית המדרש, וקו"ל כב"ה דאחד מברך לכולם, ומבואר שברוב עם עדיף מביטול בית המדרש.

והנה יש להסתפק במה דק"ל בכל התורה שומע כעונה אי אמרין בזה מצוה בו יותר מבשלוחו שיברך בעצמו או דשומע כעונה היו נמי מצוה בו שמקיים בעצמו ולא עדיפא כשאומר בעצמו או כשיצא בשמיעתו, ובפשוטו אין שייך לומר בזה מצוה בו יותר מבשלוחו דבעלמא המעשה הוא מעשה של השליח, אבל הכא ודאי דאיהו גופיה נפיק בשמיעתו, ואף שאפשר גם לצאת ידי חובתו בדיבור, מ"מ גם בשמיעה זהו קיום ע"י מעשה ידיה, ואולי אפשר לתלות ספק זה בחקירת האחרונים בגדר שומע כעונה אם השמיעה היא א' מוחלקי הדיבור ושפיר הוי קיום בעצמו או שהדיבור מתייחס אל השומע ואז אפשר דחשיב שנעשה ע"י שליח, אבל באמת דאינו מוכרח דעכ"פ גם אם נימא דדבורו של חברו מתייחס אליו כמש"כ החזו"א או"ח סימן כ"ט הרי הוא בעצמו מקיים את המצוה בשמיעתו ואין הקיום ע"י שליח.

יבואר דעדיף שיברך בעצמו מאשר שיצא הברכה מאחר משום מצוה בו יותר מבשלוחו

אכן בבנין שלמה ח"א סי' נ"ד מבאר בהא דאיתא במעשה רב סי' קל"ג שהגר"ה נהג לקרוא פרשת זכור בעצמו ולא לצאת ע"י אחר, משום דמצוה בו יותר מבשלוחו, ואף דבשאר הקריאות היה שומע את הקריאה מאחר זהו משום שאינו חובת קריאה אלא חובת שמיעה כמש"כ הרא"ש פ"ו דברכות סימן כ' ושפיר מקיים גם בשמיעה, אבל חיוב פרשת זכור הוא חובת קריאה ואם שומע מאחר זהו רק בתורת שומע כעונה, ועל כן סבר הגר"א דמצוה בו יותר מבשלוחו וקרא בעצמו, ומבואר דבדין שומע כעונה איכא מצוה בו יותר משלוחו, וזהו מחודש כמשנ"ל.

ואפשר דלפי דברי רש"י קידושין מ"א א' דמצוה בו יותר מבשלוחו הוא משום דאי עסוק גופו במצוות מקבל שכר טפי, ה"נ כשקרא בעצמו מתעסק גופו במצוות יותר ולהכי עדיפא קריאתו בעצמו משמיעתו מאחר וצ"ע, ועכ"פ מבואר דדעת הבנין שלמה דאף בדין שומע כעונה איכא מצוה בו יותר מבשלוחו.

והנה לכאורה נחלקו בזה התוס' שבת והעולת שבת, דבעולת שבת סי' רע"ג, הובא בתוס' שבת שם סי' ק', כתב דאם א' יכול לשמוע קידוש מחבירו ויכול לקדש בעצמו עדיף שיקדש בעצמו דמצוה בו יותר מבשלוחו, ובתוס' שבת תמה עליו דבברכות דף נ"ג א' מבואר דברוב עם עדיף מלברך בעצמו, דהא ק"ל כב"ה דאחד מברך לכולן ואין כל אחד מברך לעצמו, ואף לב"ש דכל אחד מברך לעצמו אינו אלא משום ביטול בית המדרש, אבל כו"ע מודו דבשאר מילי עדיף שאחד יברך לכולם ויהא ברוב עם מלברך כל אחד בעצמו, וה"ה בקידוש עדיף שיהיה ברוב עם וישמע הקידוש מחבירו, אמנם בזה יש ליישב דסבר העולת שבת דליכא ברוב עם בשנים לבדם, וכן דעת הח"י אדם, ועל כן עדיף שיקדש ע"י עצמו. אלא שתמה עוד בזה דמה שייך לומר מצוה בו יותר מבשלוחו באופן שיוצא בשומע כעונה, הא בשומע כעונה הוי קיום ע"י עצמו ולא ע"י שלוחו ופשיטא דשומע כעונה ממש הוי, אכן דעת העו"ש ברור דס"ל דבשומע כעונה איכא מצוה בו יותר מבשלוחו, וכנהנין שלמה, ומתבאר דנחלקו העו"ש ותוספת שבת אי בשומע כעונה איכא מצוה בו יותר מבשלוחו או לא.

ומעתה לדעת העו"ש והבנין שלמה דבשומע כעונה איכא מצוה בו יותר מבשלוחו נמצא בידינו ראיה ברורה דהיכא דאיכא מעלה דברוב עם, ומצד שני מעלה דמצוה בו יותר מבשלוחו, ברוב עם עדיפא, מהא דברכות דף נ"ג דק"ל דאחד מברך לכולם ולא אמרין דיברך כל אחד לעצמו וקיים המצוה ע"י עצמו.³

² הנה בבואר הדבר דחשיב ביטול בית המדרש, מד' רש"י נראה שהוא משום שאם אחד מברך לכולם צריך להשתית את כולם ולכן הוי ביטול ביהמ"ד, אבל ברבינו יונה מבואר משום שאם אחד מברך לכולם צריכים הכל לענות אמן, ונאסר רגע אחד של ביטול תורה בזמן אמירת אמן, וע"כ עדיף שאחד יברך לכולם ולא יענו אמן.

[והנה העונה אמן פותחין לו שערי גן עדן שנא' פתחו שערים ויבוא גוי צדיק שומר אמונים אל תקרא אמונים אלא אמונים, ואע"פ דעדיף רגע של ת"ת]. ובהא אפשר לבאר הא דכתבו התוס' בברכות (דף ל"ז ב') על רבינו דוד ממין שהיה נצרך לאכול שחרית קודם השיעור ולא היה לו זמן מספיק, והיה שורה פת במים בלילה כדי לאכול בשחרית בלא ברכת המוציא ובלא ברכת המזון, והנה בשלמא ברכת המזון אינו מברך משום דסגי בברכה מעין שלש, אבל ברכת המוציא אמנם אינו מברך אבל מברך בורא מיני מזונות, ומה לא יא' בברך המוציא או במ"מ עכ"פ טעון ברכה לפניו.

והיה אפשר לפרש ע"פ דברי רבינו יונה הנ"ל דכוונתו דהכא נמי איכא מניעת ביטול תורה של רגע אחד שחרי ברכת המוציא הוי עשרה תיבות כמ"ש בתוס' שם ל"ח ב' ואסמכוהו אקרא, וכמש"כ בשו"ע סימן קס"א אבל ברכת במ"מ הוי ט' תיבות א"כ כשמברך במ"מ מוריה הרגע של התיבה העשירית.

אמנם בפשיטות יש לפרש דכוונתו במה שכתב שלא יצטרך לברך המוציא שאם מברך במ"מ יצ"ל ליטול ידיו אבל אם מברך המוציא צריך נטילת ידים.

וקצת יש להביא ראיה, מתוס' בברכות דף כ"א ב' ובסוכה דף ל"ח ב' דמקשים על מה שכתב רש"י בסוכה שם דאדם המתפלל ושומע קדיש וקדושה מפי החזן ישתוק ויכוין להש"י דשומע כעונה, והקשו אמאי אמרו בברכות שם הנכנס לבהכ"ג ומצא ציבור שמתפללין אם יכול להתחיל לגמור עד שלא יגיע ש"י לקדושה ומודים יתפלל ואם לאו אל יתפלל, ואמאי אל יתפלל, הרי יכול לשתוק באמצע תפילתו ולכוין ולצאת דשומע כעונה, ותיצרו דלכתחילה אין לעשות כן דלענות בעצמו חשיבא טפי הידור מצוה, ואפשר שכונת התוס' דעדיף ע"י עצמו מאשר בשומע כעונה דמצוה בו יותר מבשלוחו, וכנהנין שלמה, וצ"ע.

אם מאה ברכות עדיף שיברך בעצמו או לשמוע מאחר

והנה במג"א ריש סימן מ"ו כתב בשם מהר"י ט שאלה"פ שיוכלים לקיים מצוות מאה ברכות בשמיעה מן הש"י או העולה לתורה מכל מקום לכתחילה יברך בעצמו וישלים במיני פירות ומגדים, והיה אפשר לומר בטעמו כמשנ"ל לעיל דכשומע מן הש"י הרי הוא כשלוחו ומצוה בו יותר מבשלוחו.

אכן נראה דלפ"ז גם אם ישמע ברכת המוציא וקידוש מן המברך לא יחשב אותם למאה ברכות וישתדל לברך בעצמו ולא שמענו לומר כן, וע"כ דברכות אלו ששומע מן הש"י אינו חייב עליו כל כך, כדי שיעלו לו בשומע כעונה, ולהכי לא יסמוך עליהם אם אינו מברך אותם בעצמו.

יבואר דזריזים מקדימין למצוות עדיפא מברוב עם הדרת מלך

ומעתה אחר שנתבאר דמצוה בו יותר מבשלוחו וברוב עם ברוב עם עדיף, נבוא אל ספק הפמ"ג אם זריזין מקדימין למצוות עדיף על מצוה בו יותר מבשלוחו או לא, הנה תנינן במשנה ר"ה ל"ב ב' העובר לפני התיבה ביו"ט של ר"ה השני מתקיע ובשעת ההלל הראשון מקריא את ההלל, ובגמ' פריך מאי שנא הלל דאמרין בשחרית משום דזריזין מקדימין למצוות, אע"ג דבמוסף איכא ברוב עם, שופר נמי נעביר ליה בשחרית דזריזין מקדימין למצוות, ומשני דבשופר עבדינן במוסף משום דבשעת גזירת המלכות תקעו במוסף השאירו התקיעות במוסף שמוא יחזור הדבר לקלוקלו. ומבואר דברוב עם זריזין וזריזין עדיף, וכל מאי דמאחרים לשופר למוסף משום גזירת המלכות, וכ"כ ביד אליהו להגר"א רגולר סימן י' דאם יכול להתפלל מוסף כוונתין או מאוחר וברוב עם, יש להתפלל כוונתין דזריזין עדיף על ברוב עם וראיתו מהגמ' הנ"ל, וכ"כ בח"י אדם כלל ס"ה דברוב עם זריזין וזריזין עדיף, וראיתו מהגמ' הנ"ל, (ומה שהביא הבה"ט סי' צ' בשם יד אליהו להגר"א מלובלין להיפך דיש להתפלל מאוחר דברוב עם עדיף, צ"ע).

ומעתה, מה שנסתפק הפמ"ג אם זריזין מקדימין למצוות או מצוה בו יותר מבשלוחו, מי עדיף יש לפשוט לכאורה מהנ"ל, דהנה בגמ' בברכות מבואר דברוב עם עדיף על מצוה בו יותר מבשלוחו כמשנ"ל, א"כ זריזין דעדיף על ברוב עם כמבואר בגמ' ר"ה הנ"ל, כ"ש דעדיף על מצוה בו יותר מבשלוחו, וא"כ עדיף להדליק בזמן ע"י שליח מאשר להדליק מאוחר ע"י עצמו.

אמנם יש מקום לבעל דין לחלוק ולומר דדוקא באופן ששומע כעונה דאינו שליחות גמורה וסו"ס חשיב שפיר ע"י עצמו אלא דעדיפא כשקורא בעצמו, אמרין דעדיפא ברוב עם על מצוה בו יותר מבשלוחו באופן זה, אבל בשליחות גמורה כגון בניד"ד בהדלקת נ"ח או בההיא דהפמ"ג בבניית הסוכה, שמוא עדיף מצוה בו יותר מבשלוחו מזריזין מקדימין למצוות, וצ"ע.

יבואר דברוב עם של שלשה עדיף על זריזים אבל כשיש לו ברוב עם, אלא יכול להמתין שיהא יותר ברוב עם זריזים עדיפא

אמנם בב"ה ל' סי' תכ"ז בד"ה אלא כתב שימתין לעשות קידוש לבנה עד שיוכל לעשותו ברוב עם, וז"ל שם ודע שמדינא מותר לקדש אפילו ביחודי כמש"כ הפ"ח וכו' ש"כ דלא בעי עשרה אלא דלכתחילה מצוה לעשותה ברוב עם, כי ברוב עם

³ ועוררני להוכיח כדבריהם דאיכא דין שליח בשומע כעונה, מהא דתנן שליח ציבור שטעה סימן רע לשלוחו, ששלוחו של אדם כמותו, מבואר דהש"י חשיב שליח והיינו משום דמוציא את הרבים בשומע כעונה. ומבואר דהש"י דמוציא בשומע כעונה חשיב שליח מעתה אפשר לומר דכשם שהש"י חשיב שליח ה"ה בשאר שומע כעונה חשיב שליח ואיכא מצוה בו יותר מבשלוחו לברך בעצמו, אולם נראה דאינו מוכרח כלל, דכבר נתבאר במק"א דשליח ציבור אינו מוציא בשומע כעונה לחוד, דהא אמרו בגמרא ר"ה ל"א א' דאף העם שבשדות יוצאים על ידו אע"ג שאינם שומעים, ובהא אי אפשר לומר שיוצא מדיו שומע כעונה, וכן נראה פשוט דלא יתכן דכל ענין הש"י הוא רק משום להוציא שאינם בקיאים, דלפ"ז כל התפילות שהש"י חוזר התפילה כדיום אינם אלא להשאיר תקנת חז"ל אע"פ שאין בו צורך. וכבר נודע בשם הגר"א דתפילת הש"י הוא שליחות של הציבור להתפלל עבורם תפילה נוספת, ואי"ז רק בתורת שומע כעונה, אלא הש"י מתפלל תפילה שניה בשביל הציבור, ותפילה זו כוחה גדול שהרי אומר אותה הש"י בקול דאין למקטרגים אחיזה בה, וא"כ כיון דאינו משום שומע כעונה לחוד אין ראיה דשומע כעונה חשיב שליח, ובכתר ראש למחן הגר"ח מוואלוין צ"ל אות מ"ה כתב דמה שאמרו מי שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל הכוונה לתפלת הש"י.

הדרת מלך, ולהכי אם יודע שיודמן לו לברך בעשרה לאחר איזה ימים עד ליל עשירי צריך להמתין, ויותר לא כמש"כ ברמ"א לענין מוצ"ש כ"כ בספר אשל אברהם. ודבריו צ"ב לכאן' מוגמ' ר"ה הנ"ל, דמבואר להדיא דזריזים עדיפא מברב עם.

אמנם יעו"ש שכתב דאם יש לפניו שלושה יעשה מיד, וא"כ י"ל דסבר דמ"ש בגמ' ר"ה דזריזים עדיף היינו במקום שיש מניין לפניו ויכול לתקוע בשחרית, רק דבמוסף יהא יותר ברוב עם, ובהו ס"ל לגמ' דזריזין עדיף, וכמו"כ בקידוש לבנה כיון שיש לפניו שלושה שפיר חשיב ברוב עם, וכדי שיהא יותר ברוב עם ע"ז א"צ להמתין, אבל היכא דליכא כלל ברוב עם בזה לא אמרינן דזריזין מקדימין וצריך להמתין עד

שיהא ברוב עם, ולכך אם יכול לעשות ביחיד צריך שימתין עד שיהא ברוב עם, דבכה"ג לא איירי כלל הגמ' בר"ה, וצ"ע מהיכא תיתי לומר כן אבל עכ"פ לא קשיא מוגמ' ר"ה הנ"ל.

ולפ"ז ליכא ראייה מוגמ' הנ"ל דזריזים עדיף מברב עם של שלושה דבזה ברוב עם עדיף מזריזים כמבואר בחיי אדם, וא"כ בגמ' ברכות דברב עם עדיף ממוצה בו יותר מבשלושה אינו אלא כשאין לו ברוב עם כלל שכל אחד מהם מברך לעצמו, ולהכי עדיפא ברוב עם אבל בעלמא אפשר דמוצה בו עדיפא מברב עם, וכן עדיף על זריזים ואכתי צ"ע.

במי שבירך ונשפך השמן קודם שהדליק אם חוזר ומברך שנית ואם נשפך השמן כשהדליק בערב שבת מה דינו

דגם בערב שבת אמרינן דכבתה אינו זקוק לה, וע"כ דחשבינן שנתקיימה מצותה גם כשכבתה בערב שבת, אבל המהרש"ל והט"ז ס"ל דכבתה בערב שבת זקוק לה וא"כ כל שלא הניח שמן כשיעור שידלק עד אחר שתשקע החמה לא יצא ידי"ח.

יבואר דבערב שבת לכו"ע לא סגי אלא בנתן שמן כשיעור שידלק עד אחר שתשקע החמה

אבל נראה דבערב שבת לכו"ע בעינן שיהא בשמן שיעור שידלק עד אחר שתשקע החמה ובלא"ה לא יצא ידי"ח, שהרי גם להתרומות הדשן דס"ל דכבתה בערב שבת אינו זקוק לה, טעמו הוא משום דחשיב ליה הכשר מצוה דכיון שהדליק את הנר שתדלק בומונה הרי זה כהכשר מצוה וחשיב ליה כעשה המצוה ומברך עליה, ולהכי כבתה אינו זקוק לה, אבל כל שלא הניח שמן שידלק עד זמן מצותה אין זה הכשר מצוה ולא עבד מידי, ולכן לפ"ז אם נשפך השמן בערב שבת קודם ההדלקה חוזר ומברך שהרי אין בו שמן שידלק עד זמן ההדלקה שהוא משתשקע החמה ולכן חוזר ומברך.

ולכאורה יש מקום להביא ראייה לזה מהא דאמרו שבת דף כ"ג ע"ב דנר חנוכה ונר ביתו נר ביתו עדיף משום שלום ביתו, ולכאורה הרי יכול לקיים שניהם שהרי יכול להדליק נ"ח להגע אחד ולכבות אותה, ושוב להדליק נר שבת.⁴

והיה מקום לומר דהוי כהדליקו במקום הרוח וכתב השלטי גבורים דהדליקו במקום הרוח לא יצא דחשיב כאין בו שיעור שמן להדלקה, והכי נמי כיון שחייב לכבותה בשביל נר שבת הרי הוא כהדליקו במקום הרוח, אבל נראה דמכל מקום כיון דלמ"ד בגמ' שבת כ"א שמה שאמרו מצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק אינו אלא לומר באיזה זמן הוא מצות הדלקת נר חנוכה וכמו שאמרו דאי לא אדליק עד שתכלה עדיין יכול להדליק ולית ליה דבעינן שיעורא להדלקת נר חנוכה וסגי שתדלק ברגע אחד, וכמבואר בפמ"ג סימן תרע"ב הובא בבה"ל שם שכתב דמי שאין לו שמן לחצי שעה שידליק בלא ברכה, ומבואר דלתיורצא קמא יצא ידי"ח וא"כ הכי נמי יצא ידי"ח לחד תירוצא.

ונראה דבערב שבת לכו"ע צריך שיעורא ובלא"ה לא יצא ידי"ח, שאפי' להתרומות דס"ל דכבתה בערב שבת אינו זקוק לה אינו אלא בהניח שמן כשיעור שהרי הא דמדליק בערב שבת קודם זמנה חשיב הכשר מצוה ומכל מקום קעבד מצוה.

שוב ראיתי בשפת אמת שבת דף כא עמוד ב שכתב כסברא זו וז"ל שם והנה לשיטת תה"ד יש לעיין אי צריך לתת בנ"ח בשבת שמן שידלקו עד שתכלה רגל מן השוק בלילה, או כיון דזמנו ביום סגי בשמן כשיעור לדלוק חצי שעה ביום ויותר נראה דצריך ליתן שמן עד כדי שידלקו חצי שעה בלילה וגם מוכח כן דאל"כ לשתתי להדליק בשבת גם למ"ד מותר להשתמש, ויתן שמן כשיעור שיכבה ביום, מיהו אי צריך שיתן כשיעור שידליק בלילה אין להקשות שידליק ויכבה בכוונה קודם חשיכה כיון דכבתה אין זקוק לה אף שכיבה במוזד דמ"מ כיון דאין ראוי שיינחנה דולק ויהי' כל הדלקת נ"ח ע"ד שייכנה בעוד יום י"ל דחשיב כמו שנותן שמן פחות מכשיעור כנ"ל, עכ"ל, הנה

הנה ידוע הספק שנסתפקו בו, במי שבירך על נר חנוכה, וקודם שהדליק נפל הנר ונשפך השמן, והוצרך ליתן שמן חדש, האם צריך לברך שנית, או לא, והנה גבי שופר כתב המ"ב בסי' תקפ"ה ס"ק י"ח, דמי שבירך על השופר ולא היה יכול לתקוע בו, והוצרך ליקח שופר אחר שהיה מונח לפניו על השולחן, אין צריך לחזור ולברך, דמסתמא דעתו היה על כל השופרות שלפניו, אבל אם הביאו לו שופר אחר שלא היה לפניו, כתב המ"ב שם בסק"ד בשם תשובת "בנין עולם" סי' ל"א, דאם היה זה בין הברכה לתחלת התקיעות חוזר ומברך, ע"ש. והכא לענין נר חנוכה מסתברא, דאפילו אם היה לפניו עוד שמן בשעת הברכה, מ"מ כיון דאינו מצוי שיפול הנר וישפך השמן, א"כ אין דעתו על השמן שלפניו, ובכל ענין חוזר ומברך.

מיהו י"ל דאם נשאר קצת שמן בקנה אחר שנשפך השמן, וחוזר ומילא שמן כשיעור, אינו צריך לברך שנית, דהא לשינויא קמא דגמ' (שבת כ"א ב') בהא דאמרי' מצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק, דהיינו לענין דאי לא אדליק מדליק, הרי לא נתפרש שיעורא בשמן, ואף בשמן פורתא מקיים המצוה, וא"כ כמעט השמן שנשאר בקנה נמי יכול לקיים מצות נ"ח, ונשאר עדיין החפצא דמצוה אף לאחר שנשפך רוב השמן, ולחומרא חיישין לשינויא קמא, וא"כ מספק אינו יכול לחזור ולברך. ועי' במ"ב סי' תרע"ה סק"ח ובשעה"צ סק"ט שהביא בשם האחרונים, דצריך לחוש להאי שינויא קמא לענין ברכה, ומהאי טעמא כתב, דמי שהדליק בשמן פחות מכשיעור, צריך לכבותה וליתן בה שמן כשיעור ולחזור ולהדליק, אבל לא יברך, משום דחיישין לשינויא קמא דא"צ שיעור בשמן וכבר יצא בהדלקה קמייתא, ובפמ"ג סי' תרע"ב ס"ב כתב, דמי שאין לו שמן כשיעור, ידליק בלא ברכה, לחוש לשינויא קמא. והביאו המ"ב שם בבה"ל ד"ה כזה. ועי' בפמ"ג. [וע"ע לעיל סי' כ' אות ו' מש"כ כעין זה גבי אכסנאי שהיה לו שותפות רק במעט שמן פחות מכשיעור, שיחזור וידליק בלא ברכה, משום דלענין ברכה חיישין לשינויא קמא דגמ' דא"צ שיעור]. וא"כ ה"נ הכא שנשפך השמן קודם ההדלקה ונשאר מעט פחות מכשיעור, צריך לחוש לשינויא קמא דאין צריך שיעור בשמן, וכיון דנשאר מעט שמן אין כאן הפסק, וממילא לא יברך שנית.

ובספר שלמי תודה חנוכה כתב שם וז"ל והראוני כעין סברא זו בשו"ת "מהר"ם שיק" או"ח סי' של"ב, בעובדא דהוה במי ששכח בחנוכה ליתן שמן בנר, והיו בו פתילות ישנות בלועות בשמן, וסבר שכתב נתן שמן ובירך, ותיכף אחר שבירך נזכר שלא נתן שמן והוסיף שמן כשיעור, ונסתפק אם צריך לחזור ולברך שנית, דאפשר דכיון דאף אם לא היה מוסיף שמן, הפתילות הישנות שהיו בלועות משמן היו דולקין איזה רגעים, א"כ דמיא למש"כ בשו"ע או"ח סי' תרע"ה ס"ב דאם בשעת הדלקה לא היה בו שמן כשיעור ואח"כ הוסיף לא יצא ידי"ח, ומ"מ כשיחזור ויתן שמן שנית וידליק מחדש לא יברך שנית, משום דחיישין לשינויא קמא דגמ' דא"צ ליתן בה שמן כשיעור ואפי' כל שהוא סגי, וכבר יצא ידי"ח בשמן שהדליק מתחלה, וה"נ כיון שהיה בה שמן כל שהוא הבלוע בפתילות הישנות, שמא יצא ידי"ח בזה וחיילא ברכתו ע"ז השמן, וא"כ אף דלחומרא צריך להוסיף שמן כשיעור, מ"מ מספק אין כאן הפסק ואינו חוזר ומברך שנית, וכן הסיק שם לדינא, וז"ל א"כ ה"נ בנידון דידן שנשפך השמן אחר הברכה ונשאר הפתילה בלועה עם מעט שמן, צריך לחוש להאי שינויא דיוצא ידי"ח כמעט השמן, ואין כאן הפסק בין הברכה למצוה כיון שנשאר שמן דאפשר שיוצא בו ידי"ח, וע"ש עוד.

אם נשפך השמן בין ברכה להדלקה בערב שבת

ויש להסתפק אם בערב שבת אחר שבירך קודם שהדליק נשפך השמן אם חייב לחזור ולברך משום שבערב שבת שמדליק קודם זמן ההדלקה בעינן שידלק לכל הפחות עד תחלת זמן ההדלקה וכל שלא יכול לדלוק עד אחר שקיעת החמה לא יצא ידי"ח.

ולכאורה היה מקום לומר דתליא אם כבתה בערב שבת זקוק לה או דגם בערב שבת אינו זקוק לה, דבתרומת הדשן סימן ק"ב כתב וכן פסק בשו"ע סימן תרע"ה

⁴ והיה מקום לומר דהוי ככיהו במזיד שכתבו האחרונים דכיהו במזיד זקוק לה, וכ"כ הפמ"ג סימן תרע"ג והביאו בשער הציון סימן תרע"ג ס"ק ל"ב, וז"ל ואפילו שכתבה במזיד בדוראי מחוייב לחזור ולהדליק, מכל מקום לא יברך [פרי מגדים], עכ"ל, וכן ראיתי שכתב הגר"מ דיסקין זצ"ל לבאר אמאי לא ידליק נר חנוכה ויכבה משום דכיהו במזיד זקוק לה, ויעיין בספר טעמא דקרא למור הגר"ח קנייבסקי שליט"א בסוף פרשת וישב, דהא דקיי"ל כבתה אין זקוק לה אבל כיבה במזיד לדעת הרבה פוסקים זקוק לה, וראיה מקערה שהקיפה פתילות שאף לאחר אינו יוצא, והרי הדליק נר הראשון ויצא ידי"ח וע"כ דכיהו במזיד זקוק לה, וכתב דיש לדחות ראייה זו דהא דלא יצא משום שהיה דעתו מתחילה לכבות, יעו"ש, ויעיין בהגהות רמ"מ הורוויץ זצ"ל שם שכתב דאירי שהדליק כולם בבת אחת, ולדידיה מוכח דס"ל דגם כיהו במזיד אינו זקוק לה. אמנם בשפת אמת שבת דף כ"א עמוד ב' כתב להוכיח דכבתה במזיד אינו זקוק לה, וז"ל ועי' בה"ש שהביא שנשאל הרשב"א אי כבה בפשיעתו אם זקוק לה והשיב דאינו זקוק, וכן יש להוכיח מהגמ' ג"כ שהקשו מהאי ברייתא דקתני מצותה כו' עד שתכלה רגל מן השוק מאי לאו דאי כבה הדר מדליק לה, והו"ל למימר לא דאי כבה במזיד הדר מדליק, אלא ודאי דאפי' כיבה במזיד אין זקוק לה, עכ"ל.

מבואר להדיא כסברא זו דבערב שבת לא סגי שלא יתן שמן בנר אלא עד שיכבה בלילה.

יבואר שהמדליק מפלג המנחה ולא הניח שמן אלא חצי שעה כשמדליק שנית אינו חוזר ומברך

אמנם בשולחן ערוך סימן תרעב סעיף א' כתב וז"ל ויש מי שאומר שאם הוא טרוד יכול להקדים מפלג המנחה ולמעלה, ובלבד שיתן בה שמן עד שתכלה רגל מן השוק, עכ"ל.

ובמשנה ברורה שם ס"ק ד' ואם לא נתן בה שמן רק כשיעור חצי שעה כנהוג בכל יום יחזור ויתן בה שמן וידליק ומ"מ לא יחזור ויברך, עכ"ל, ומבואר שגם אם הדליק מפלג המנחה ולא היה בו שמן אלא לחצי שעה מכל מקום לא יחזור ויברך, ומבואר דאפי' במדליק מפלג המנחה איכא מאן דס"ל דיצא יד"ח אפי' שלא נתן בו שמן שידלק אחר שתשקע החמה, וא"כ ה"ה במדליק בערב שבת ולא נתן בו שמן אלא לפחות מחצי שעה לא יחזור ויברך, משום דלמאן דס"ל דמדליקין מפלג המנחה שפיר יצא אפי' אם לא יוכל לדלוק אחר שתשקע החמה.

אכן העירוי שהמדקדק במ"ב ראה שכתב שאם הדליק מפלג המנחה ולא הניח שמן אלא כשיעור חצי שעה לא יחזור ויברך ומשמע שאם הניח שמן פחות מחצי שעה יחזור ויברך, ולכאורה אי לא בעינן שידלק גם אחר שתשקע החמה א"כ ס"ל שהוא זמן הדלקה א"כ מאן דלא ס"ל דבעינן שיעורא סגי בשמן כל שהוא וא"כ למה כתב המ"ב שרק אם נתן שמן חצי שעה לא יחזור ויברך.

ולכא' מבואר שהרי איכא בגמ' ב' תירוצים לבאר הבריתא דמצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק ולתירוצין קמא לא נאמר דין זה אלא לומר באיזה זמן הוא מצות הדלקת נר חנוכה והיינו שבזמן זה הוא מצותו אבל אין צריך שידלק כל זמן זה ולתירוצין בתרא שאמרו דהבריתא אתי למימר דשיעור שמן שצריך להדליק הוא כשיעור הדלקה בזמן זה אבל יכול להדליק גם אחר שתשקע החמה וגם קודם שתשקע החמה וא"כ להאי תירוצא דס"ל שלא נאמר דזמן ההדלקה אינו אלא משתשקע החמה איהו ס"ל דבעינן להדליק כשיעור שמן שידלק כחצי שעה ולהכי כתב שאם מדליק קודם הזמן אינו יוצא אלא אם מדליק כשיעור חצי שעה ואע"פ דסגי ליה שלא ידלק אחר שתשקע החמה מכל מקום בעי שידלק אז חצי שעה.

יבואר דהמדליק מפלג המנחה יצא משום דחשיב לילה לר' יהודה ומשתשקע החמה אינו לעיכובא כל שהדליק בלילה

אמנם יש מקום לומר דכוונת המ"ב דסגי שהנר ידלק בפלג המנחה לבד אפי' שלא ידלק כלל אחר שתשקע החמה, משום שהרשב"א כתב בשבת דף כ"א דמה שאמרו מצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק אינו אלא לכתחלה אבל אם הדליקה כל הלילה יצא יד"ח וראיתו ממשנה במגילה דכל שמצותו בלילה כשר כל הלילה וכן הוא בנר חנוכה וא"כ הוא הדין שיוצא מצות הדלקת נר חנוכה מפלג המנחה שהרי הוא לילה לר' יהודה ומה שאמרו משתשקע החמה אינו אלא לכתחלה, וא"כ חשיב זמן מצותו וגם מפלג המנחה וכמו שכתב השו"ע סימן תרצ"ב ס"ד לענין מגילה דבשעת הדחק יוצא יד"ח מגילה מפלג המנחה, והכי נמי יצא יד"ח הדלקת נר חנוכה מפלג המנחה, ולפ"ז גם לתירוצין דהגמ' דלא בעי שיעורא יכול להדליק מפלג המנחה ויוצא אפי' בפחות מכשיעור להאי תירוצא.⁵

ולפ"ז הדרא קושיין לדוכתין אמאי בנר שבת ונר חנוכה נר שבת עדיף למה לא ידליק נר חנוכה ויכבנו ואח"כ ידליק נר שבת בנר זה להאי תירוצא דלא בעי שיעורא ויוצא בהדלקה מפלג המנחה.

יבואר דגם אם כבתה זקוק לה מצוותו שיהא קיים אלא שאכתי זקוק לשוב ולהדליקה

ולכא' נראה דמוכח מגמ' זו דכיבה במזיד זקוק לה, ואע"פ שכבתה זקוק לה ביארו דאין הכוונה שלא יצא אלא שזקוק לה להדליקה שנית ושפיר יצא יד"ח, ובהו מיושב מש"כ רש"י שבת דף כ"א בדי"ח זקוק לה וז"ל הלכך צריך לכתחלה לעשותה יפה דילמא פשע ולא מתקן לה, וברש"י שהקשה אמאי הוצרך לומר דילמא פשע אפי' אם באונס לא ידליק הרי לא יצא יד"ח הדלקה אם לא דלק כל זמן ההדלקה למי"ד קודם הלילה, ולהכי כל שלא הדליקו משום דר' יהודה חשיב ליה כליה לא יצא, אלא אם היה בו שמן שראוי לדלוק אחר שתשקע החמה ובהו הוי הכשר מצוה שעשה המוטל עליו לעשות.

⁵ נראה לכא' שאם מדליק בערב שבת ולא הניח כשיעור שידלק אחר שתשקע החמה לא יצא אלא אם רצה לצאת בהדלקתו אליבא דר' יהודה דפלג המנחה אפשר לעשותו ללילה, אבל כל שלא החשיבו ללילה הרי הוא יום גמור שהרי נוהג להתפלל מנחה אחר פלג המנחה, וא"כ בערב שבת שמדליק מפלג המנחה אינו עושהו בזה ללילה, שהרי אינו יכול להדליק בזמנו ולכן מדליק קודם הלילה, ולהכי כל שלא הדליקו משום דר' יהודה חשיב ליה כליה לא יצא, אלא אם היה בו שמן שראוי לדלוק אחר שתשקע החמה ובהו הוי הכשר מצוה שעשה המוטל עליו לעשות.

לא קיים מצוותו שהוצרך לחזור ולהדליקה, ויש עוד ראיות מכריעות לזה, וא"כ לכאורה לא סגי לומר דכיבה במזיד זקוק לה שהרי סוף סוף גם בזה קיים מצוותו והיה יכול להדליק נר חנוכה ולכבותה מיד לחזור ולהדליק נר שבת.

אלא דאפשר לומר דכיבה במזיד לא עשה כלום, וגרע מכבתה למי"ד זקוק לה דאינו אלא זקוק להדליקה שנית, אבל ככיבה במזיד לא עשה כלום, והיינו טעמא כמו שכתב בספר שלמי תורה חנוכה בשם הגר"מ פינשטיין זצ"ל דמה שכיבה במזיד זקוק לה הוא משום דהרואה אומר לצרכו להדליקה, ולדבריו באמת ככיבה במזיד לא עשה ולא כלום, וא"כ כיבה במזיד זקוק לה הוא חמור ממאן דאמר כבתה זקוק לה, ולפ"ז מובן אמאי לא ידליק נר חנוכה ויכבנה ויחזור וידליק נר שבת.

אבל אכתי קשה שיכול ליקח שמן משהו בכלי אחד ולהדליק בו נר חנוכה, והשמן הנותר יתנחו בכלי אחר להדליק בו נר שבת, ובהו אינו צריך לכבות הנר אלא שכבה הנר מאליו אחר שדלק כמה רגעים, ושפיר יצא יד"ח הדלקת נר חנוכה וגם הדלקת נר שבת וע"ע.

יבואר שיטת הפר"ח דלכו"ע בעי שעורא להדלקת נר חנוכה וכל שלא הניח בו כשיעור חוזר ומדליק בברכה

והנה בפר"ח סימן תרע"ב כתב דלכו"ע צריך להדליק בנר שיש בו שיעור שידלק כחצי שעה ובלא"ה לא יצא יד"ח וחוזר ומדליק בברכה, דאי לאו הכי אמאי אמר ר' יהודה בפרק הכונס דהמניח נרו בחוץ והדליק את הבירה בנר חנוכה פטור משום שהדליק ברשות, הא הוי ליה לכבויי מיד אחר שהדליק ואע"פ שיש קיום מצוה בהמשך זמן הדלקתו, מכל מקום אין לו רשות להזיק בני רשות הרבים, ומסתברא דלמאי דקיי"ל דבעי שעורא אם הניח שמן יותר מהשיעור ואחר זמן מצותו הדליק את הבירה הרי הוא חייב שהיה לו לכבות או לשמור נרו ובהו לא אמרו שהדליק ברשות, וא"כ אי לא בעי שעורא אמאי פטור בנר חנוכה הרי אינו צריך להדליק אלא משהו ושפיר יכול לשמור בזמן הדלקתו וע"כ דבעי שעורא לכו"ע.

וכן יש לכאורה להביא ראיה מההיא דהקיפוה פתילות דלא יצא דהוי כמזורה, והרי לכאורה יצא בראשון ברגע שהדליק, ואי נימא דכיבה במזיד זקוק לה אין ראיה, אבל אי גם בזה אינו זקוק לה אלא דבהו שכך היה מחשבתו חשיב כאין בו שעור לדלוק חצי שעה ומבואר דלכו"ע בעי שיעורא.

ולשיטת הפר"ח לא קשה אמאי לא ידליק נר חנוכה ויכבנה ואחר כך ידליק נר שבת דלכו"ע בעי שעורא ולא יצא אם לא הניח בה שמן כשיעור.

בענין אם מי שהשתתף בפריטי וכבר הדליקו עליו אם יוכל לברך על הדלקה שלו

נשאלתי בבחור ישיבה שמדליק פתח חצר הישיבה ונשתתף בפריטי בחלון חדרו וחבירו המדליק בחלון הדליק לפניו ונשתתף אם יוכל לברך על הדלקת נרו בפתח החצר, שאע"פ שיתכן שיצא בהדלקת נרו של חבירו מכל מקום הרי בוודאי איכא אומדנא דמוכח שלא רצה לצאת בהדלקתו או קודם שהדליק הוא כדי שלא יפסיד הברכות, וא"כ שפיר יוכל לברך על הדלקתו שלו או דלא מהני האי אומדנא דסוף סוף כיון שהשתתף בפריטי והדליק עבורו.

והיה נראה לכא' שהיה יכול לברך ברכת שעשה נסים ושהחיינו מתלת טעמי, האחד שהרי נחלקו הראשונים אם מי שמדליקין עליו בביתו צריך לברך ברכת הרואה כמבואר במ"ב סימן תרע"ז ס"ק ו' וא"כ ידדיהו שפיר יכול לברך אכן כהאי טעמא לחוד לא סגי שהרי בשו"ע שם פסק דכשמדליקין עליו בביתו אינו מברך ברכת הרואה.

ועוד יש לומר דמאחר דבשני בעלי בתים המשתתפים בפריטי נחלקו האחרונים הלבוש והפר"ח אי מהני שיתוף בהו, כמבואר בבח"ל סימן תרע"ז וכתב דנחלקו בזה הראשונים, וא"כ לשיטת הפר"ח והמניד משנה דס"ל דלא מהני וא"כ שפיר יוכל לברך שהרי לא יצא בהדלקתו של חבירו.

יבואר אי איכא סברא לומר דבדואר לא רצה לצאת המצוה בלא שיברך

ועוד אפשר לצרף סברא זו דאיכא אומדנא אינו רוצה לצאת בהדלקתו של חבירו באופן שלא יוכל לברך על הדלקתו שלו, ועוד אפשר דיש לצרף בדוחק מאי דס"ל למרן הגר"ש אשכנזי יוצא בחלון במקום שיכול להדליק בפתח החצר וא"כ מכל הדין יוכל לברך ברכת שעשה נסים ושהחיינו משום דבהו איכא לצרופי דשמא חייב עדיין בברכת הרואה אבל ברכת להדליק אינו יכול לסמוך על סברת הג"ל לברך שנית.

אמנם נראה שלא יוכל לסמוך על הני סברות דהנה בהא דכתב הפמ"ג דנחלקו הלבוש והפר"ח אי מהני שיתוף בשני בעלי בתים החלוקים בעיסתם לכאורה בטור סימן תרע"ז כתב בשם רב שר שלום גאון דמהני שיתוף וז"כ בשבלי הלקט וז"כ הלבוש אלא שהפר"ח שם הוכיח מהמניד משנה שלא מהני שיתוף אבל אינו מבואר להדיא במניד משנה וראייתו אינו מוכרחת כל כך כמבואר למענין, וא"כ כיון דמפורש בראשונים דמהני שיתוף וכן דעת הלבוש ולא נותר אלא דעת הפר"ח דס"ל דלא מהני א"כ מעיקר הדין נקטינן דמהני שיתוף וא"כ אי אפשר לצרף סברא זו לברך שנית.

יבואר דבפסעי' שספר בלא ברכה לא אמרינן דאיכא אומדנא שלא רצה לצאת

ועוד דהאי סברא דאיכא אומדנא שלא רצה לצאת בהדלקת חבירו כיון שמפסיד הברכות, לכאורה מוכרח דלא מהני האי סברא, דהנה בספרי העומר מבואר בשולחן ערוך סימן תפ"ט ס"ד דמי ששואל את חבירו כמה ימי הפסידה ואמר לו אינו יכול לברך שנית שכבר יצא יד"ח אין מצותו אין צריכות כוונה, ולכאורה איכא אומדנא שלא רצה לצאת יד"ח בלא ברכה ולמה לא יספור שנית בברכה, ומבואר דלא ס"ל האי סברא.

אכן יעויין במשנה בפרק חנוכה סימן תפ"ט ס"ק כב שכתב וז"ל כתבו האחרונים דמיירי ששאל אתו קודם שהגיע לשבועות הא הא שאל לו בשעה שהגיע לשבועות אפילו אמר לו היום כך וכך לאו כלום הוא כל שלא הוכיח בשיטתו וצריך לחזור ולספור בברכה, ובשער הציון ס"ק כח כתב וז"ל ובאליה רבה מבואר להדיא דבכל גווני כל שלא הוכיח שבעות כמנהגו יוכל לחזור ולספור בברכה, דמוכחא מילתא שמוכחא שלא לצאת, עכ"ל, ומבואר דס"ל האי סברא דמוכחא מילתא שלא רצה לצאת בזה אבל לא סמך עליה אלא בצירוף הסברא שלא יצא בלא שבועות.

אבל קשה שהרי מעיקר הדין מצוות צריכות כוונה אלא דחיישינן למאן דס"ל מצוות אצ"כ וא"כ אפשר לצרף סברא זו לומר שמוכחא מילתא שלא רצה לצאת ומבואר לכאורה דלא סמיכין אסברא זו וע"ע.

הרה"ר יוסף מנחם מנדל ב"ר טוביה זצ"ל
מחבר ספר חתם סופר
נפ' י"ג שבט תשנ"א

הרה"ר יוסף מנחם מנדל ב"ר טוביה זצ"ל
מחבר ספר חתם סופר
נפ' י"ג שבט תשנ"א